

Pionjären som väntade på framtiden

Berättelse

En begåvad konstnär

Hilma af Klint föddes 1862 i närheten av Stockholm. Redan som ung visade hon en ovanlig talang för att teckna och måla, och hon kom in på Kungliga Konstakademien i en tid då få kvinnor släpptes in i konstens finrum. När hon tog examen 1887 var hon en omtyckt och skicklig konstnär som målade porträtt och landskap. Hennes konst sålde, vilket gjorde att hon kunde leva på sitt arbete – något långt ifrån alla konstnärer kunde.

Ett dolt liv

Bakom den framgångsrika porträttmålaren fanns dock en annan Hilma af Klint. Hon var djupt upptagen av andliga frågor och av allt det som inte syns för ögat. Tillsammans med fyra andra kvinnor bildade hon gruppen “De fem”, som höll séanser och försökte få kontakt med en högre andlig värld. Af Klint var övertygad om att hon tog emot budskap och uppdrag därifrån, och dessa upplevelser blev avgörande för den konst hon snart skulle skapa.

Konst före sin tid

År 1906 hände något som skulle förändra konsthistorien. I stället för att avbilda verkligheten började af Klint måla stora dukar fyllda av cirklar, spiraler, färgfält och symboler. Detta var abstrakt konst – konst som inte föreställer något – flera år innan män som Kandinsky, Mondrian och Malevitj brukar sägas ha uppfunnit den. Trots detta var det länge dessa män som fick äran, medan af Klints insats förblev okänd.

Under nästan tio år arbetade hon på ett enormt verk: serien “Målningar till templet”, som växte till nästan 200 målningar. Vissa av dem är över tre meter höga. Hon målade dem inte för att sälja eller ställa ut, utan för en andlig idé och för en byggnad som ännu inte fanns. Å ena sidan var hon en del av sin samtid, å andra sidan arbetade hon för en framtid som hon visste låg långt borta.

En hemlighet i decennier

Af Klint anade att människorna i hennes egen tid inte var redo för det hon hade skapat. Följaktligen bestämde hon att verken inte fick visas offentligt förrän tjugo år efter hennes död. När hon dog 1944, efter en olycka med en spårvagn, packades målningarna ner. Där låg de gömda, nästan glömda, i decennier.

Det dröjde till 1980-talet innan konstvärlden på allvar började uppmärksamma henne, och först 2018 kom det stora genombrottet, då en utställning på Guggenheimmuseet i New York lockade rekordmånga besökare. Att en av abstraktionens verkliga pionjärer var en svensk kvinna som målat i hemlighet innebar att delar av konsthistorien fick skrivas om. Hilma af Klint fick aldrig själv uppleva sin framgång – men hon hade hela tiden målat för oss, inte för sin samtid.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
talang	en naturlig förmåga att vara bra på något
finrum	de fina, viktiga platserna dit få får komma
omtyckt	som många tycker om
andlig	som rör tron och själen
séans	ett möte där man söker kontakt med andar
avbilda	göra en bild av något som finns på riktigt
spiral	en form som snurrar inåt eller utåt
insats	det arbete eller bidrag man gör
ana	känna eller misstänka något utan att vara säker
genombrott	när något äntligen lyckas och blir känt
pionjär	en av de första som gör något nytt
samtid	de människor som lever samtidigt som en själv

Läsförståelsefrågor

1. Vad var ovanligt med att Hilma af Klint kom in på Konstakademien?
 1. Hon var mycket gammal
 2. Få kvinnor släpptes in på den tiden
 3. Hon kunde inte måla
2. Hur försörjde sig af Klint som ung konstnär?
 1. Hon sålde porträtt och landskap
 2. Hon arbetade på ett museum
 3. Hon undervisade barn
3. Vilken roll spelade gruppen "De fem" för hennes konst?
 1. De lärde henne att sälja tavlor
 2. De andliga upplevelserna blev viktiga för hennes konst
 3. De målade tavlorna tillsammans med henne
4. Varför är år 1906 viktigt i texten?
 1. Då dog hon
 2. Då tog hon examen
 3. Då började hon måla abstrakt
5. Vad menas med abstrakt konst enligt texten?
 1. Konst som visar verkliga människor
 2. Konst som inte föreställer något
 3. Konst som bara är svartvit
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Af Klint kunde leva på sin konst som ung.
 2. Hon ställde ut "Målningar till templet" medan hon levde.
 3. Hennes far stödde hennes konst.
 4. De berömda männen fick länge äran för den abstrakta konsten.
7. Varför bestämde af Klint att hennes verk inte skulle visas förrän långt efter hennes död? (öppen fråga)
8. Vad menas med meningen "hon hade hela tiden målat för oss, inte för sin samtid"?
9. Förklara varför "delar av konsthistorien fick skrivas om".
10. Beskriv med egna ord hur af Klints konst förändrades omkring 1906. (öppen fråga)
11. Vad hände år 2018, och varför var det viktigt? (öppen fråga)

12. Texten säger att hon “å ena sidan var en del av sin samtid, å andra sidan arbetade för en framtid”. Vad betyder det? (öppen fråga)

Diskussionsfrågor

- Vad tror du krävs för att räknas som “först” med en upptäckt eller en idé?
- Är det rättvist att af Klint blev erkänd så sent? Vad kan det bero på?
- Kan du komma på fler exempel där kvinnors insatser har glömts bort eller tillskrivits andra?
- Hade du själv vågat gömma ditt livsverk och lita på framtiden? Motivera.
- **Skriv (5–6 meningar):** Skriv en kort text om en person, känd eller okänd, som du tycker borde få mer uppmärksamhet för det hon eller han har gjort. Förklara varför.